

Overdenking op 24 maart 2019, Willem de Zwijgerkerk,
Voorganger: ds. Carel van der Meij
Lezingen: Exodus 6: 2-8 en Lukas 13: 1-9

Gemeente van Jezus Christus,

Een tijdje geleden hoorde ik een verhaal over een meisje van dertien jaar dat 's middags van school naar huis fietste. In een kleine plaats vlak bij Voorburg, waar ik woon. Ze fietste over een bruggetje, waar vier andere kinderen stonden. Kinderen van haar leeftijd. Kinderen die haar volstrekt onbekend waren. Die vier kinderen trokken haar van haar fiets, en begonnen haar te slaan, te schoppen en op haar te spugen. Op enkele tientallen meters stonden een paar volwassenen die zagen wat er gebeurde. Ze deden niets. Waarom niet? Dat vroeg iemand die wat later aan kwam fietsen en ingreep. Waarom deden jullie niets? 'Ach', zei er één, 'kinderen maken zo vaak ruzie. En wie weet had ze het er wel naar gemaakt.'

We kunnen zo iets natuurlijk afdoen als een naar incident. Maar misschien moeten we er wel meer aandacht aan schenken. Want het is volgens mij niet toevallig dat het griezelig veel lijkt op het verhaal dat ons verteld wordt in het evangelie naar Lukas. Er wordt verteld over een groep Galileeërs, van wie de landvoogd Pilatus het bloed vermengd had met hun offers. Dat kan maar één ding betekenen. Een groep pelgrims uit Galilea was met offerdieren op weg naar de tempel in Jeruzalem. En die processie is door Romeinse soldaten aangevallen. Daar zijn slachtoffers bij gevallen. Dat zou een bericht uit de krant van deze week kunnen zijn. Er zijn meer berichten over zinloos geweld dan ons lief is. Berichten over wat er gebeurd is in Utrecht, eerder deze week. Of over wat er gebeurd is in Christchurch, in Nieuw Zeeland, eind vorige week. Die berichten hakken er in. We kijken elkaar verdrietig en verbijsterd aan. Al zijn er ook altijd mensen die denken te weten waarom dat allemaal gebeurt. Ze staan ook meteen met hun oordeel klaar. Een oordeel over de daders. Soms ook een oordeel over de slachtoffers.

Zoiets moet u zich voorstellen bij dat ene zinnetje over de Galileeërs van wie de landvoogd Pilatus het bloed vermengt met hun offers. En Lukas vertelt over mensen die bij Jezus komen om hem daarover te vertellen. We horen niet wat ze precies zeggen. Maar de reactie van Jezus is veelzeggend en maakt maar al te duidelijk op welke manier ze aankijken tegen die Galileeërs die slachtoffer zijn geworden van het geweld van het regime van Pilatus, de Romeinse stadhouder. Jezus vraagt hen of ze denken dat die Galileeërs grotere zondaars dan andere mensen zijn geweest, omdat ze dat ondergaan hebben. Dat vraagt Jezus natuurlijk niet voor niets. Hij confronteert ze met die vraag omdat er waarschijnlijk op die manier over gesproken werd. Misschien werd er wel gezegd dat ze, met hun processie, de Romeinse ordetroepen geprovoceerd hebben. Of, nog erger, misschien werd er wel gezegd dat, als zoiets je overkomt, dat alleen maar een straf van God kan zijn. Dan zul je wel een grote zonde op je geweten hebben. Zo vriendelijk werd er in Jeruzalem toch al niet over mensen uit Galilea gesproken, dus dat kon er ook nog wel bij.

Zo hard en zo afstandelijk kan er dus gesproken worden over mensen die slachtoffer zijn van geweld. Waarom eigenlijk? Waarom spreken die mensen zo afstandelijk over die Galileeërs die gevallen zijn onder Romeinse zwaarden en speren? Misschien heeft dat wel heel veel met angst te maken. Wie weet bekruipt mensen de angst, als ze zo'n gruwelijk verhaal horen, dat zoiets hen ook zou kunnen overkomen. Zomaar. En die angstige gedachte zetten ze maar liever ver weg. Ze bedenken een reden waarom die anderen dat overkomen is. Die anderen hebben iets gedaan waardoor hen dat overkomen is. Ze zijn ergens schuldig aan. Ze zijn zondig. Het is vast een straf van God. Daarom is het hen overkomen. En dus overkomt het ons niet.

Voordat we vroom ons hoofd schudden over die manier van reageren moeten we ons

overigens maar eens afvragen of dat ons niet ook wel eens overkomt. Als ik hoor over de gevolgen van de Aids-epidemie die al jaren woekert in het zuiden van Afrika heb ik meteen gedachten over het seksuele gedragspatroon van met name de mannen in dat deel van de wereld. Hoe ver staat die gedachte af van het thema 'eigen schuld' of het thema 'straf van God'? En wat heeft die gedachte te maken met mijn eigen angst om een of andere enge ziekte te krijgen? Waarom hoor ik mensen hardop zich afvragen hoeveel iemand gerookt heeft als hij met longkanker in het ziekenhuis wordt opgenomen? Waarom stellen mensen de vraag hoe een vrouw gekleed was wanneer we een bericht horen over aanranding? Het zou allemaal wel eens dichter bij ons kunnen staan dan we denken.

En daarom moeten we allemaal ter harte nemen wat Jezus zegt: *Als jullie niet tot inkeer komen, zul je allemaal op dezelfde wijze omkomen*. Dat betekent: dan wordt er met jullie op net zo'n afstandelijke manier afgerekend als jullie nu met die anderen doen. Jezus versterkt zijn oproep nog door een ander voorbeeld te geven. In die tijd was er blijkbaar een toren bij de stadsmuur ingestort. Bij die ramp vonden achttien mensen de dood. Verpletterd onder het puin. Denken jullie soms, vraagt Jezus, dat zoiets een straf van God is? Als je zo tegen andere mensen, als je zo tegen God aankijkt, als dat je zicht op mensen en op God is, dat wordt het hoog tijd dat je tot inkeer komt. Jezus zegt dat mensen zich moeten bekeren van een manier van denken en kijken waarbij afstand tussen mensen wordt geschapen. Waarbij vooral mensen die slachtoffer zijn op een afstand worden gezet. We moeten ons niet laten leiden door angst, maar door verbondenheid en liefde. Over verbondenheid en liefde heb ik op de avond van de uitslag van de verkiezingen door bepaalde mensen nogal schamper horen spreken. Je schijnt met die leuze de verkiezingen niet te winnen, vandaag de dag. Maar daar moeten we ons in de kerk maar niets van aantrekken. Wij hebben het voorbeeld van Jezus voor ogen. En die zegt ons dat we door liefde onze angst kunnen overwinnen. Dat ons leven rijker wordt, zinvoller, wanneer we mensen niet op een afstand zetten, maar naast andere mensen gaan staan. Juist wanneer die ergens het slachtoffer van zijn, of van dreigen te worden.

Dat vraagt om een andere instelling. Dat vraagt om een ander geloof. En daar gaat het over in die gelijkenis over de vijgenboom. Iemand had een vijgenboom in zijn wijngaard geplant. Nou ja, hij had dat laten doen, natuurlijk, door zijn wijngaardenier. Nou heb ik me door iemand, die verstand van bomen heeft, laten vertellen dat een vijgenboom pas vruchten geeft in het derde jaar nadat hij geplant is. Je hoort in de gelijkenis van Jezus het ongeduld en de hebberigheid van de eigenaar van die wijngaard. Hij komt al drie jaar kijken of er vruchten aan de boom hangen. Hij weet dat dat op z'n vroegst in het derde jaar gebeurt, maar hij kan nauwelijks wachten tot het zover is. En dan blijkt er na drie jaar nog geen opbrengst te zijn van de vijgenboom. In dat geval moet er ook meteen afgerekend worden. Omhakken maar. De reactie van aandeelhouders die alleen genoeg nemen met maximale winst van het bedrijf waar ze in geïnvesteerd hebben, zal ik maar zeggen.

Als er soms mensen zijn die denken dat het zo moet toegaan in de wereld, als er mensen zijn die denken dat God op die manier kritisch en veeleisend door zijn wijngaard, de schepping, heenloopt, dan moeten ze hoognodig tot inkeer komen. Het gaat erom dat we zicht op God krijgen door het beeld van de wijngaardenier. Die er helemaal niets in ziet om te gaan hakken. De wijngaardenier wil zorgen. De wijngaardenier voelt zich met die boom verbonden. *Laat de boom met rust*, zegt de wijngaardenier. Het is opmerkelijk dat het Griekse werkwoord, dat hier vertaald wordt met *met rust laten*, in de evangeliën ook gebruikt wordt wanneer het gaat over *vergeven*. De wijngaardenier werkt niet met de botte bijl. De wijngaardenier spit er nog eens omheen, en geeft nog eens mest.

Zo wordt ons het beeld geschilderd van God die níét met het oordeel dreigt en zegt:

omhakken. We krijgen zicht op God door het beeld van de wijngaardenier, die er extra zorg en liefde in stopt. En die er rotsvast op vertrouwt dat het dan goed komt met die boom. De gelijkenis haalt een verkeerd beeld van God omver: het beeld van een God die dwingt en eist en maakt dat mensen uit angst het goede doen. Daar komt niets van terecht. Angst verbindt niet, maar jaagt mensen uit elkaar. De gelijkenis toont ons het ware beeld van God: een God van liefde die voor mensen zorgt met liefde en geduld, zoals de wijngaardenier die naast de boom gaat staan die omgehakt dreigt te worden. Zo zien wij Jezus in het Evangelie: als de Ander die naast ons gaat staan, om ons te steunen. En door Jezus krijgen wij zicht op God. God die ons door liefde wil verbinden. God die hoopt dat we dat ervaren, dat we dat zien. En dat verwondering en dankbaarheid over zoveel liefde vruchten oplevert in ons leven, waardoor we elkaar tot zegen kunnen zijn. In de naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest.